

Graslandbeheer in natuur- en heemtuinen

C. Los

Voor bezoekers van een natuur- of heemtuin is het belangrijk, dat er gedurende een lange periode een aantrekkelijk beeld van veel bloeiende planten aanwezig is. Dit kan men bereiken door niet alle percelen in één beurt te maaien en de te maaien percelen over de tuin verspreid te laten voorkomen. Op deze manier zijn gedurende het groeiseizoen, van maart tot oktober, in veel delen van de tuin bloeiende planten te zien.

Een dergelijk beheer heeft ook vanuit ecologisch oogpunt gezien veel voordelen; insecten zullen bijvoorbeeld van deze lange bloeiperiode volop profiteren. Vooral natuurlijk, als in de directe omgeving van de tuin al overal is gemaaid.

Hoe kan men een aantrekkelijke, boeiende tuin verkrijgen?

De volgende factoren spelen hierbij een rol:

1. Ligging, grondsoort en indeling van de tuin
2. Een beheersplan
3. Continuïteit van het onderhoud
4. Registratie van de verrichte handelingen
5. De beschikbare menskracht
6. Doorzettingsvermogen
7. Inventarisatie en vastleggen van ontwikkelingen.

1. De ligging, de grondsoorten en de indeling van de tuin zijn belangrijke basiselementen voor een goede start. De ligging is een vast gegeven, aan de samenstelling van de grondsoorten valt door aanvoer of afgraving van grond eventueel (hoge kosten!) iets te verbeteren, maar aan de indeling valt nog het meest te veranderen.

Mijn persoonlijke voorkeur gaat uit naar een tuin, waarin de jaarlijks te maaien percelen verspreid over de tuin voorkomen. Maar een indeling in een bosgedeelte en een open gedeelte kan ook zeer aantrekkelijk zijn.

Een zorgvuldig opgesteld **beheersplan** is van essentieel belang voor een voorspoedige ontwikkeling van de tuin. Men heeft dan een leidraad, waarnaar men kan handelen. Hoe stelt men zo'n beheersplan op? Allereerst moet

men ervoor zorgen, dat een plattegrond van het gebied aanwezig is. De percelen worden hierop ingetekend en vervolgens van een letter, cijfer of een combinatie van beide voorzien. Eventueel kan het gebied eerst nog in deelgebieden worden ingedeeld. Daarna ontwikkelt men perceelsgewijs een overzicht:

Perceel	m ²	beheer	1 ^e maaibeurt	2 ^e maaibeurt
A I	200	maaien, drogen, afvoer	2e helft mei	2e helft sept.
B III	150	idem	2e helft aug.	geen
B Va	340	idem	1e helft sept.	geen

Een maaiperiode van tweede helft mei tot en met de eerste helft van oktober geeft fraaie resultaten. In het eerste jaar van onderhoud volgt men de gehele groeiontwikkeling, om het beheersplan te kunnen opstellen. Gedurende deze periode wordt aan de hand van de waargenomen groeikracht en soortensamenstelling van de vegetatie, bekeken, wanneer en hoe vaak er gemaaid zal moeten worden.

Over het tijdstip van maaien: als het er naar uitziet, dat de vegetatie met de eerste de beste storm of regenbui plat gaat liggen, dan dient deze in de periode 2e helft mei tot en met juni één maal gemaaid te worden.

Deze vroeg gemaaide percelen

Cees Los is beheerder van de natuurtuin in het Wilhelminapark in Rijswijk.

De aanbevelingen, die hij in dit artikel doet, berusten op een ruim tienjarige ervaring met het natuurtuinbeheer.

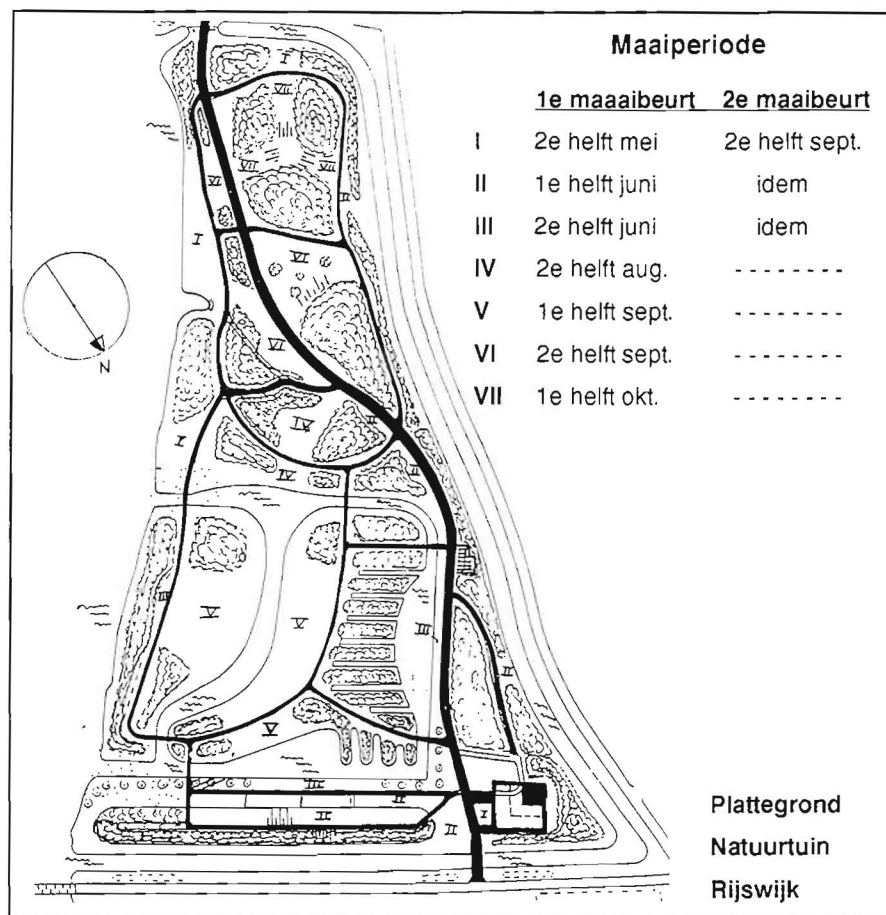
Van 1980 tot 1986 werkte hij als beheerder in de natuurtuin in het Westerpark in Zoetermeer. Sinds november 1986 beheert hij de nieuwe natuurtuin in Rijswijk. In dit artikel bespreekt de auteur een zevental factoren, die vanuit zijn praktijkervaring van belang bleken te zijn voor het verkrijgen van een aantrekkelijke, boeiende natuurtuin.

De meeste aanbevelingen in dit artikel hebben betrekking op graslandbeheer.

worden dan in september of in de eerste helft van oktober nogmaals gemaaid. Langzaam groeiende of lage vegetatie wordt één maal per jaar gemaaid en wel in de periode augustus / september. Hiervan kunnen vooral de drassige percelen het best in augustus gemaaid worden.

Wie bepaalde soorten, zoals brandnetels of riet sterker wil onderdrukken, kan hiervoor het beste een maaitijdstip kiezen, dat voor de soort ongunstig is.

Is het beheersplan voor de tuin eenmaal opgesteld, dan dient men zich hieraan ook jaarlijks te houden - tenzij de vegetatie zich zo ontwikkelt, dat een ander maaitijdstip nog gunstiger blijkt te

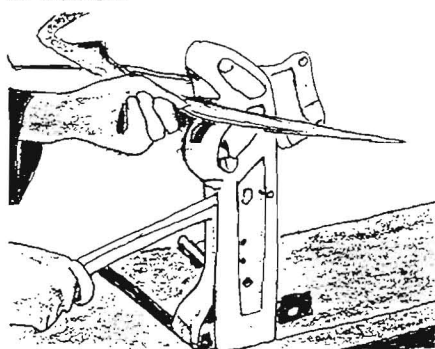

In het algemeen is het af te raden, van zware machines gebruik te maken. Deze veroorzaken nogal veel schade aan de bodem.

Voor kleine oppervlakten is het gebruik van een bosmaaier mogelijk, maar verdient de zeis de voorkeur. Een **zeis** is milieuvriendelijker, hij maakt geen lawaai, dieren kunnen makkelijker ontsnappen en de resultaten zijn vaak beter.

Het afstellen en het haren (scherp maken) van de zeis is jammer genoeg dikwijls het grootste probleem. En dat is dan ook de reden, waarom men het werken met de zeis maar lastig en zwaar vindt.

Het haren van een zeis hoeft echter geen probleem meer te zijn. Daar is tegenwoordig een mooi apparaat voor op de markt. Mits men de juiste afstelling kiest, valt daar perfect mee te werken.

Het afstellen van een zeis en daaraan gekoppeld de juiste werkhouding is een groter probleem. Dit kan men het best van een ervaren maaiër leren.

Afvoer van het maaisel

Na het maaien is het raadzaam het maaisel te laten drogen. Voordelen hiervan zijn:

Het maaisel weegt dan minder tijdens de afvoer, de zaden kunnen rijpen en de gemaaide vegetatie wordt niet meteen aan de felle zon blootgesteld.

Na het drogen dient het maaisel zorgvuldig afgeruimd te worden. Maar men dient er voor te waken, dat de bodem tijdens het afruimen beschadigd wordt.

Voor het afruimen is een **hooiruif** het meest geschikte gereedschap.

□

zijn. Maar tot deze verandering moet men niet te snel overgaan.

De continuïteit van het onderhoud (3) is een zeer belangrijke factor, omdat alleen daardoor de tuin aantrekkelijk blijft voor het publiek, dat een langzaam verval niet op prijs zal stellen.

In een goed onderhouden tuin zal het publiek zich ook beter aan de gedragsregels houden die voor de tuin gelden.

De verwachting is ook, dat de soortenrijkdom aan flora en fauna zich alleen dan zal uitbreiden.

Het grote voordeel van **registratie van de verrichte werkzaamheden (4)** is, dat men later altijd kan nagaan wat er gedaan is. Alleen zo is dikwijls een bepaalde ontwikkeling te verklaren.

Beschikbare menskracht (5) en continuïteit (3) hangen nauw samen: Onvoldoende menskracht brengt de continuïteit van het onderhoud in gevaar. Dit probleem geldt naar mijn idee vooral voor tuinen die door vrijwilligers worden onderhouden. Voor zulke tuinen

lijkt het mij van belang, dat er een werkrooster wordt opgesteld. Iedereen kan dan zien, welke werkzaamheden (incl. plek en tijdstip) moeten worden uitgevoerd.

6. Doorzettingsvermogen:

Zijn de resultaten de eerste jaren maar matig, dan moet men zich niet laten ontmoedigen door allerlei negatieve op- of aanmerkingen, maar gewoon door blijven gaan met het eenmaal opgestelde beheersplan. Men zal zien, dat na ca. 5 jaar er toch al aardige resultaten geboekt kunnen worden.

Inventarisatie en vastlegging van de ontwikkelingen (7) lijkt misschien niet het allerbelangrijkste, maar is zeker voor de compleetheit van het werk zinvol. Men krijgt alleen zo een overzicht van de vegetatieontwikkeling en dat geeft dan weer veel voldoening.

Gereedschap en machines

Welk gereedschap en welke machines lenen zich het best voor bovengenoemd werk?